

MİLLETLERARASI ARŞİV KONSEYİ

«International Council on Archives —ICA—;
Conseil International des Archives —CIA—»

İsmet BİNARK

Tarihçe

Arşivcilik sahasında milletlerarası işbirliğinin başlangıcı, Birinci Dünya Harbi öncesine kadar uzanır. İlk 'Milletlerarası Arşivistler ve Kütüphaneciler Kongresi' (International Congress of Archivists and Librarians), 1910'da Brüksel'de kurulan 'Dünya Sergisi' münasebetiyle toplanmıştır. Bu kongrede, resmî devlet evrakının arşivlere nakli; provenance (1) prensibi, arşivcilik sahasında yapılması gereken yayınlar, arşivlerin idaresi ve arşivistlerin eğitimi, özel arşivlerin problemleri, ticarî arşivler, arşiv dokümantasyonunun modern tekniklerle korunması ve restorasyonu konuları üzerinde durulmuştur. Ancak, araya giren Birinci Dünya Harbi, bu faaliyetleri aksatmış ve sürekli olarak çalışması plânlanan 'Eksper Arşivistler Komisyonu'nun (Permanent Commission) bu çalışmalarını sekteye uğratmıştır.

Birinci Dünya Harbi'nin sona ermesini müteakip, arşivistler ve tarihçiler bir araya gelerek, 1929 yılında, 'Tarih İlimi Araştırmaları için Milletlerarası Komisyonu'nu

---

(1) Latince'deki karşılığı ile 'Proveniencia', Türkçe'deki anlamı itibarıyla -kaynak, aslına dönüş- demek olan bu tasnif sistemi, arşiv malzemesini, işlem gördüğü tarihteki teşekkül ve münasebet biçimlerine uymak suretiyle düzenleme esasına dayanmaktadır. Daha açık bir ifade ile, arşiv malzemesinin işlem gördüğü tarihlerdeki aslı düzeni içerisinde, fonların parçalanmadan korunup, tasnif edilmesidir.

Sistem, 24 Nisan 1841 tarihli ve Fransız vilâyet arşivlerinin tasnif edilmesi hakkındaki tamim ile ve 'Provenance Sistemi' (respect des fonds) adı ile tatbik sahasına konmuştur. 1880'de 'Provenienzprinzip' adıyla Prusya Devlet Arşivi'nde, 1898 yılından itibaren de Hollanda'da kullanılmaya başlanmıştır. Bazı ülkelerde, 'Hollanda-Prusya Sistemi' olarak adlandırılmıştır. Günümüzde, özellikle Avrupa'da bütün arşiv tasniflerinin ve arşivciliğin temel prensibi olarak kabul edilmiştir.

İng. Provenience (Principle of provenance, principle of respect des fonds); Fr. provenance (principe du respect des fonds, principe de provenance); Alm. Provenienz (Provenienz - prinsip).

(International Commission for Historical Science) kurmuşlardır. Bu komisyonun kuruluş sebeplerinin başında, arşivlerin kullanılması ve arşiv dokümantasyonunun yararlanmağa sunulması ile ilgili problemlerin çözüme kavuşturulması gelmekteydi.

Bu arada, bu tarihten kısa bir süre önce, 1922 yılında Paris'te — daha sonraları Unesco'nun kurulmasına vasıta olacak — 'Milletlerarası Fikrî İşbirliği Komitesi'nin (Committee for Intellectual Cooperation—CICI—) kurulduğunu görüyoruz. Bu komite, 1931 yılında, Alman temsilcisinin teklifi üzerine 'Arşivistler Teknik Komitesi'ni (Technical Committee of Archivists) kurmuştur. Bu komitenin kurulması ile, o güne kadar el atılmamış, bir takım konulara ağırlık verildiği görülmektedir. Bunlar arasında, 'Milletlerarası Arşiv Terimleri Sözlüğü'nün hazırlanması ve ilk cildi 1934'de yayımlanan, 'Milletlerarası Arşivler Rehberi' önemli çalışmalar olarak sayılabilir. Kuruluşu bakımından tam olgunlaşmamış bu milletlerarası arşiv kuruluşu, milletlerarası arşiv plânlamasını ve politikasını gerçekleştirmek üzere, 1934-1935 yıllarında Roma'da bir kongre düzenlemeye teşebbüs etmiş ise de, ikinci Dünya Harbi'nin ufukta görünen belirtileri ve politik tansiyon buna imkân vermemiştir. Kısa bir süre sonra, ikinci Dünya Harbi'nin patlak vermesi ve araya giren harp yılları, bu sahadaki teşebbüs ve gelişmeleri engellemiştir.

İkinci Dünya Harbi'ni takiben, bu sahada kaybedilmiş zamanı telâfi etmek ve milletlerarası bir arşiv kuruluşunun gerçekleşmesini sağlamak üzere, Amerika Birleşik Devletleri Millî Arşivi; bu teşebbüsün sahibi ve takipçisi olarak ortaya çıkmış ve on yılı aşkın bir çalışmadan sonra, Milletlerarası Arşiv Konseyi (International Council on Archives —ICA—; Conseil International des Archives—CIA—), projesini, 1946 yılının Eylül ayında, o tarihlerde henüz yeni kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'na (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization —UNESCO—) benimsetmiştir. Kısa bir süre içerisinde, İngiltere, Fransa, İtalya, Meksika, Norveç, Hollanda ve Çekoslovakya'nın da bu kuruluşu katıldıkları görülmektedir. Bu ülkelerin arşivistlerinin ortak gayesi, harpten önce «Milletlerarası Fikrî Beraberlik Enstitüsü'nün himayesinde bir kaç yıl faaliyet göstermiş olan «Ekspert Arşivistler Komitesi»ni, yeni bir hüviyetle tekrar canlandırmaktı.

Milletlerarası Arşiv Konseyi kuruluşunu müteakip; 'Harpte tahrip olmuş arşivlerin eski haline getirilmesi', 'Gelecekteki bir harp tehlikesinde, arşivlerin tahrip edilmesine karşı ülkelerin ortak tavır ve bunu önleyici tedbirler alınması', 'Milletlerarası barışın sağlanmasında arşivlerin önemi ve yeri', 'Millî arşivlerin korunması', 'Tarihî arşiv malzemesi yanında, teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni tür arşiv malzemelerine ait hizmetlerin tesbiti', 'Milletlerarası mübadele ve fotoğrafik faksimile', 'Müşterek bir arşiv terminolojisinin tesbiti', 'Arşivistlerin eğitiminde işbirliği', 'Arşivcilik metod ve tekniklerinin geliştirilmesi' ve 'Yeni bir milletlerarası arşiv rehberinin hazırlanması' projelerine el atmış ve bunları gündeme getirmiştir.

Ele alınan bu projelere ilk cevap Amerika'dan gelmiş ve 1946 yılının sonlarında Paris'te yapılan Birinci UNESCO Genel Konferansı'nda, Amerika'nın getirdiği teklif, 'Milletlerarası arşivistler organizasyonu'nun gerçekleşmesini sağlamıştır. İkinci adım olarak, yine Amerika'nın teşebbüsü ile, 1947 yazında, kuruluşun organizasyonu, işbölümü ve çalışma programı hazırlanmıştır. Bu faaliyetlerin yürütülmesinde Amerikalı arşivist Solon J. Buck'un büyük gayretleri olmuştur.

Solon J. Buck, 9 Haziran 1948'de, Paris'de, UNESCO Genel Merkezi'nde, yeni kurulan 'Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin 8 ülkeden katılan uzmanların yaptığı toplantıda, İngiliz Devlet Arşivi (Public Records Office) Müdürü, tanınmış arşivist Hilary Jenkinson (2) ile birlikte, 'Başkan Yardımcılığı'na seçilmiştir.

1950 yılının 21-22 Ağustos tarihleri arasında Paris'te toplanan Birinci Milletlerarası Arşiv Kongresi'ne, 33 ülkeden delege katılmış ve Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin statüsünü bir şekle bağlamıştır.

Merkezi Paris'te bulunan Milletlerarası Arşiv Konseyi, bugün coğrafi yayılışı itibarıyla en yaygın bir kültür organizasyonu haline gelmiştir.

Konsey'in Yapısı

I. Üyelik ve Genel Kongre :

Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin 1948 Haziran'ında Paris'te yapılan toplantısında, üyelik konusu bir statüye bağlanmıştır. Bu toplantıda tesbit edilen esaslara göre, üyeliğe teklif, millî arşiv idarelerince veya arşiv otoritelerince yapılabilmekteydi. 1950 yılında yapılan Milletlerarası Birinci Arşiv Kongresi'nde tüzükde değişiklik yapılarak, üyelik üç kategoriye ayrılmıştı. Millî veya milletlerarası meslekî arşiv kuruluşları, bunlar dışında kalan arşiv kuruluşları ve profesyonel arşivistler bu üç kategoriyi teşkil etmekteydiler.

1 Eylül 1964 tarihinde tüzükde yeniden bir değişiklik yapılmış ve üyelik şu beş kategoride toplanmıştır : A. Millî arşivler; B. Arşiv kuruluşları; C. Kuruluşların üyeleri; C. Ferdî üyelik; D. Şeref üyeliği.

Bu kategorilerden yalnızca (A) ve (B) gruplarında, bu kuruluşların millî seviyede temsili mümkün olabilmekte ve bu kategorilerdeki üyeler Genel Kurulda iki oy kullanma hakkına sahip bulunmaktaydılar. 25 Ağustos 1972'de Moskova'da yapılan Konsey toplantısında, federal yapıya sahip ve (A) kategorisine giren ülkelerin üç oy kullanma hakkına sahip olmaları ve bunun kura usulü ile tesbit edilmesi kabul edilmiştir.

1 Haziran 1980 tarihi itibarıyla, Milletlerarası Arşiv Konseyi'ne üye olma durumu aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir :

(2) Hilary Jenkinson'un bazı önemli çalışmalarına aşağıda işaret edilmiştir :

— *Manuel of Archive Administration*. 2d ed. London, 1965, Percy Lund, Humphries and Co. Ltd. 281 s.

(Arşiv yönetimi konusunda İngilizce el kitabı; ilk bs. : Oxford, 1922; yeni bs. : 1937)

— *The English Archivist : A New Profession*, (An inaugural lecture for a new course in archive administration delivered at University College, London, October 14, 1947). London, 1948, H. K. Lewis and Co. Ltd. 31 s.

— *Italian Archives during the war and its close*. London, 1947, His Majesty's Stationery Office. IV + 56 s.

(İngiliz arşivist H. E. Bell ile müştereken)

* Mühürleri okuma bilgisi.

A kategorisi	112 ülkeden	140 üye
B »	19 »	21 »
C »	44 »	400 »
C »	35 »	156 »
D »	13 »	17 »
Toplam	122 ülkeden	734 Üye

Üyelik aidatı, her kategori için ayrı ayrı hesap edilmektedir. Bunlardan (C) Ferdî üyelik ve (D) Şeref üyeliklerinin yıllık aidatları \$ 200 dir. Bunlar dışında kalan kategorilerdeki üyelik aidatı, her ülkenin brüt milli hasılasına (GNP), nüfus başına belli bir yüzde (PC) konarak ve (GNP+PC) olarak, cari döviz kuru üzerinden \$ olarak hesap edilmektedir.

(A) kategorisine giren ülkeler, Afrika, Amerika, Asya, Avrupa ve Okyanus ülkeleri olmak üzere gruplandırılmışlardır.

II — Yürütme Komitesi, Büro ve Sekreteryä :

Yürütme Komitesi, Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin idarî organı olup, Genel Kurul'ca seçilir. Her yıl bir defa toplanır. Kuruluşun çeşitli idarî ve malî konularını karara bağlar. Bu komitenin 1 Başkanı ve 2 Başkan Yardımcısı vardır. Başkan Yardımcılarının seçimindeki kriter, birinin doğu, diğerinin batı yarımküresine mensup ülkelerin birinden olmasıdır. Komitenin 1 Genel Sekreteri, 1 vezneci üyesi ve iki genel kurul dönemi (4 yıl) için seçilen 6 üyesi vardır. Ayrıca, bir genel kurul dönemi (2 yıl) için seçilen ve sayısı 1966'dan itibaren her iki yılda bir 2 arttırılarak, 1976 yılında sayısı 14'e yükselmiş üyesi vardır. Bu suretle, çeşitli ülkelerin temsilcilerinin Yürütme Komitesinde görev alması sağlanmıştır.

Başkan ve Başkan Yardımcıları, Genel Kurulca seçilir. Bunlar dışında kalan Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcısı (1966 yılında ihdas edilmiştir) — 1964 yılında Konsey'in statüsünde yapılan bir değişiklikle daima batı yarım küresine mensup ülkelerin temsilcileri arasından—, Vezneci Üye, Sekreter ve Yardımcı Sekreter Yürütme Komitesi'nce seçilir. Komite, yılda bir veya iki defa toplanır.

Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcısı, Paris'te UNESCO Genel Merkezi'ndeki Sekreterlikde görev yaparlar. Genel Sekreterliğin, Konsey'in çeşitli organları ile koordinasyonu sağlayan 3 yardımcısı vardır. Sekreterlik gerektiğinde arşiv formasyonu olan yardımcıları da kullanabilmektedir. Genel Sekreterliğin çalışmalarına, uzmanlık komiteleri ayrıca yardımcı olmaktadır. Bunların neler olduğuna, aşağıda temas edilecektir.

III — Meslekî Çalışmaların Yürütülmesi :

Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin meslekî çalışmalarını yürütüş şekli, çeşitli uzmanlık komiteleri vasıtasıyla olmaktadır. Bu komitelerin başlıcalarına aşağıda işaret edilmiştir :

1. Yayın Komitesi,
2. Meslekî Çalışmalar ve Eğitim Komitesi.
3. Otomasyon Komitesi,
4. Koruma ve Restorasyon Komitesi,
5. Mikrofilm Komitesi,
6. Sijillografi (Sigilography)* Komitesi,
7. Ticarî Arşivler Komitesi,
8. Edebi Eserler ve Sanat Arşivleri Komitesi,
9. Arşivlerin Yönetimi Komitesi,
10. Terminoloji Komitesi,
11. Teknik Komite,
12. Koordinasyon Komitesi,
13. Teşkilâtlanma Komitesi,

Konsey, gerektiğinde yeni uzmanlık komitelerini faaliyete geçirebilmektedir.

IV — Bölge Kuruluşları :

Milletlerarası Arşiv Konseyi, çalışmalarını coğrafi bölgelere göre teşkilâtlandırmak ve bunların daha kolay koordinesini sağlamak, aynı zamanda, gelişmekte olan ülkelerin arşiv alanındaki çalışmalarını ve mevcut potansiyellerini belli merkezler etrafında toplamak, bunların belli plân ve programlar çerçevesinde belli metodolojiler içerisinde yürütülmesini temin etmek üzere bölge kuruluşları teşkiline gidilmesi fikrini, 1952 yılında düzenlenen 'Latin Amerika Ülkeleri Arşivler, Kütüphaneler ve Fikrî Mülkiyet Hakları Birinci Kongresi'ne getirmiş; aynı teklif 1960'da Madagaskar'da düzenlenen 'Okyanus Ülkeleri Arşivistler ve Tarihçiler Birinci Kongresi'nin de gündeminde yer almıştır.

SARBICA

Bu teklifin olgunlaşmasının ve neticeye bağlanmasının bir hayli zaman aldığını ve Konsey'in, Güney-Doğu Asya ülkeleri için teşkilâtlandığı ilk bölge kuruluşunun, 1968 yılı yazında SARBICA (Southeast Asian Regional Branch) adıyla kurulduğunu görüyoruz.

SARBICA'nın faaliyetleri arasında, 29 Ekim - 3 Kasım 1979 tarihlerinde Puerto Rico'da San Juan'da yapılan 'Milletlerarası Arşiv Konseyi Toplantısı'; La Guadeloupe'da 5-8 Kasım 1979 tarihleri arasında düzenlenen 'Milletlerarası XIX. Yuvarlak Masa Toplantısı', 9 Kasım 1979 tarihinde yapılan 'Teşkilâtlanma Komitesi Toplantısı' ve 2-5 Temmuz 1979 tarihleri arasında Kuala Lumpur'da düzenlenen 'Asya'nın Tarihi Kaynaklarının Tesbiti Toplantısı' sayılabilir.

ECARBICA

SARBICA'yı Doğu ve merkezi Afrika ülkeleri için 1969 yılında kurulan ECARBICA (East and Central Africa Regional Branch) takip etmiştir.

ECARBICA'ya üye olan ülkeler, Botswana, Kenya, Malawi, Sudan, Tanzania, Uganda ve Zambia'dır.

ECARBICA'nın başlıca faaliyetleri arasında, 1979 yılı Temmuz ayından beri Malawi tarafından yayımlanan 'ECARBICA Journal' gösterilebilir.

ARBICA

1972 yılında da, Arap ülkeleri için ARBICA (Arab Regional Branch) kurulmuştur.

ARBICA'nın faaliyetleri arasında, 1976 yılının Ekim ayında Irak Basra Üniversitesi tarafından organize edilen, Körfez Arap Ülkeleri Araştırma Merkezi'nin semineri; 13-15 Mart 1978 tarihleri arasında Hartum'da düzenlenen Arap arşivistlerinin çalışmalarının plânlanması ve programlanması semineri; 1-3 Nisan 1979 tarihlerinde Kuveyt'te Arap Arşivistler Enstitüsü Yüksek Kurulu'nun toplantısı; 26-27 Mayıs 1979'da Bağdat'da aynı Kurulun yaptığı statü değişikliği toplantısı; 20-24 Haziran 1979 tarihleri arasında Sana'da (Yemen), Arap Kültür İstişare Komitesi'nin, İslâm ve Arap kültür kaynaklarının korunması ve değerlendirilmesi, bu kaynakların diğer kültürlerin kaynakları ile mukayesesi ve karşılıklı işbirliği imkânlarının sağlanması konulu toplantı ve 26-30 Kasım 1979 tarihleri arasında, Arap ülkelerinin arşiv çalışmalarının programlanmasında birlik sağlamak üzere arşiv uzmanlarının yaptığı seminer sayılabilir.

ARBICA Genel Sekreterliği'nin beş yılı aşkın bir çalışmasından sonra gerçekleştirilmeğe muvaffak olduğu Arap Arşivistler Enstitüsü, 1977 yılında Kuveyt'te kurulmuştur. Enstitünün kuruluş gayesi, ARBICA'ya üye olan Arap ülkelerinin arşiv kuruluşları için bir arşivci kadrosunun yetiştirilmesidir. Enstitüde eğitim süresi (2) yıl olup, Lise eğitimini tamamlayanlar devam edebilmektedir Gündüz kurslarına öğrenciler, gece kurslarına ise bakanlık ve çeşitli resmi devlet dairelerinin elemanları kabul edilmektedir. İki yıllık eğitim süresi sonunda kursu tamamlayan ve yapılan imtihanlar neticesinde mezun olmağa hak kazananlara arşivci diploması verilmektedir. Enstitü ilk mezunlarını 1979 yılında vermiştir. Enstitünün öğretim üyelerini, Arap ülkelerinin tanınmış arşiv uzmanları ve yabancı arşivciler teşkil etmektedir.

ARBICA, faaliyetleri arasında, çeşitli yayınlara da yer vermektedir. Bunlar arasında, 1. cildi 1975'de, 2. cildi 1976'da ve 3. cildi 1977'de İngilizce ve Arapça yıllık olarak yayımlanan 'The Arab Archives Journal', 1977'de ARBICA'nın Genel Sekreteri olan Iraklı Arşivist Salim Al-Alousi tarafından Arapça olarak hazırlanan 'The Arab Regional Branch of Archives', 1978'de Salim Al-Alousi tarafından Arapça olarak hazırlanan 'The Diplomatics' ve 1979'da Salim Al-Alousi'nin Sudanlı Arşivist M. M. Malik ile müştereken Arapça olarak hazırladıkları 'The Archives' adlı yayınlar sayılabilir.

Bu arada ARBICA, 1979 yılı sonbaharından bu yana, 'Milletlerarası Arşiv Haftası' düzenlemekte ve bu hafta içerisinde, gazetelere, dergilere, radyo ve televizyona haftanın önemi, gayesi ve açılan kampanya ile ilgili bilgi verilmekte ve bu konuda basın-yayın organlarında çeşitli yazıların ve haberlerin yer alması sağlanmaktadır. Bu faaliyetlerin yanı sıra, arşivlerin ve arşivciliğin değeri ve önemi konularında konferanslar ve seminerler düzenlenmekte, arşiv belgelerinin teşhir edildiği sergiler açılmaktadır.

CARBICA

1975 yılında da, Karayibler ve Hint Okyanusu ülkeleri için CARBICA (Caribbean Archives Association) kurulmuştur. CARBICA'ya üyelik, dört kategoride mümkün olabilmektedir. Birinci kategoride millî arşiv kuruluşları; ikinci kategoride, arşivler, kütüphaneler, üniversiteler, tarih araştırmaları ile uğraşan dernekler; üçüncü kategoride arşivcilik, kütüphanecilik ve tarih sahasında çalışmalarını ile isim yapmış kişiler; dördüncü kategoride de şeref üyeleri yer almaktadır.

CARBICA'nın faaliyetleri arasında en dikkat çekici olanı, 22-26 Ekim 1979'da Nassau'da (Bahama) yapılan, Konsey'e üye çeşitli Avrupa, Kuzey Amerika ve bölge kuruluşlarına üye ülkeler ile milletlerarası kuruluşlardan (41) delegenin katıldığı 'Milletlerarası Arşiv Haftası' toplantısı ve konferansı olmuştur. Bu konferans- ta, resmî kuruluşlarda çalışan arşivistlerin statülerinin tesbiti, arşivistlerin eğitimi, plâk ve bant arşivleri, Karayib ülkeleri arşivleri için bir rehber hazırlanması, mahallî tarih, arşiv yönetimi ve Karayib ülkeleri arasında arşivcilik sahasında teşkilatlanmayı ve işbirliğini sür'atlendirmek ve sağlamak üzere düzenlenecek yuvarlak masa toplantıları konuları üzerinde durulmuştur.

CARBICA, 'Caribbean Archives' (Bulletin of the Caribbean Archives Association) adıyla ve altı ayda bir yayımlanan bir meslekî yayın organına da sahiptir.

SWARBICA

10 Aralık 1976'da New Delhi'de, Hindistan, Bengaldeş, İran, Nepal ve Sri Lanka gibi, Güney ve Batı Asya ülkelerinin üye olduğu SWARBICA (South and West Asian Regional Branch) kurulmuştur. 1977-1978 yıllarında Pakistan ve Afganistan da, SWARBICA'ya üye olmuşlardır.

Kuruluşun, SWARBICA Journal adlı ve 1978 başlarında yayımlanmaya başlayan ve iki sayı çıkan bir yayın organı da vardır.

WARBICA

Batı Afrika ülkeleri için, 1977 yılı sonunda, Nigeria, Cambia, Mali, Upper-Volta, Ghana, Liberia, Mauretania, Niger, Togo, Ivory Coast, Guinea-Bissau ve Senegal'in üye olduğu WARBICA (West African Regional Branch) kurulmuştur. Kuruluşun, 'West African Archivist : The Journal of WARBICA' adlı bir yayın organı da vardır.

V — Konsey'in Çalışmaları :

Konsey'in çalışmaları esas itibarıyla dört bölümde toplanabilir :

1. Milletlerarası Arşiv Kongreleri :

Milletlerarası Arşiv Kongreleri, her dört yılda bir ve her defa başka bir ülkenin başşehrinde toplanmaktadır.

Sözü edilen toplantılara, Konsey'e üye olan ve olmayan ülkeler diledikleri sayıda delege ile katılabilmektedirler. Bu sebeple, bu tür toplantılara katılan ülke ve delege sayısında devamlı artış görülmektedir.

Bu kongrelerin ilki, 23-26 Ağustos 1950 tarihleri arasında, 35 ülkeden 360 arşivistin katılımıyla Paris'te yapılmıştır. İkinci kongre 1953'de Hague'da, üçüncü kongre 1956'da Florence'de, dördüncü kongre (3) 500 delegenin iştirakiyle 1960'da Stockholm'de, beşinci kongre 600 delegenin iştirakiyle 1964'de Brussels'de altıncı kongre aynı sayıda delegenin iştirakiyle 1968 sonbaharında Madrid'de, yedinci kongre 62 ülkeden 1000'nin üstünde delegenin iştirakiyle 1972 yılında Moskova'da, sekizinci kongre 77 ülkeden (bu ülkelerin 45'i gelişmekte olan ülkelerdir.) 400 civarında delegenin iştirakiyle Washington'da, dokuzuncu ve son kongre 1200'e yakın delegenin katılımıyla 16-19 Eylül 1980 tarihleri arasında Londra'da yapılmıştır.

Milletlerarası Arşiv Kongrelerinde Konseye üye devletlerin, devlet ve çeşitli kuruluş arşivlerini ilgilendiren önemli konular ele alınarak tartışılmaktadır.

2. Milletlerarası Arşiv Yuvarlak Masa Toplantıları :

Milletlerarası Arşiv Yuvarlak Masa Toplantıları, 1954'den bu yana, bir veya iki yılda bir olmak üzere ve her defa başka bir ülkenin başşehrinde yapılmaktadır. 1954 yılında yapılan ilk Arşiv Yuvarlak Masa Toplantısı'na 8 ülke katılmış iken, Konseye üye devletlerin sayısının devamlı olarak artması ile bu rakam, 1978'de Nairobi'de yapılan onsekizinci Yuvarlak Masa Toplantısı'nda 45'e yükselmiştir.

Ülkelerin, arşiv sahasında yetkili ve uzman arşiv personeli ile arşiv kuruluşlarının katıldığı Milletlerarası Arşiv Yuvarlak Masa Toplantılarında, arşiv çalışmaları ile ilgili teknik konular ele alınarak görüşülüp tartışılmaktadır. Bu toplantılar, arşiv sahasında, teknik konuların derinliğine görüşülerek milletlerarası fikir alışverişine ve iş birliğine büyük çapta imkân sağlamaktadır.

Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin Yuvarlak Masa Toplantılarına, zaman zaman Türkiye'den de ilgililer katılmışlardır.

(3) Türkçesi için bk. :

17-20 Ağustos 1980 tarihleri arasında Stockholm'da toplanan IV. Milletlerarası Arşiv Kongresi hakkında rapor. Haz. : Fazıl Işıközlü, Ankara, 1981. Başbakanlık Matbaası 70 s.

Bu arada, bazı Yuvarlak Masa Toplantılarının raporları Türkçeye tercüme edilerek yayınlanmıştır. (4)

3. Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin, Üye Ülkelerin Devlet Arşivlerine Teknik Yardımı :

Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin, üye ülkelere yaptığı teknik yardım üç şekilde olmaktadır.

a) Bunlardan birincisi, Konsey veya Yürütme Komitesi yetkililerinin, üye ülkelerin arşiv yöneticileri ve arşivistleri ile Konsey'in merkezi olan Paris'te görüşerek, kendilerine arşiv alanında yeni bilgiler verilmesi, yol gösterilmesi, arşivlerin geliştirilmesine ait projeler hazırlanması şeklindeki danışmanlık hizmetleridir.

b) İkincisi, Konsey'in, üye ülkelere olan maddî ve malî yardımlarıdır.

c) Konsey'in yukarıda (b) bendinde açıklanan çalışmalarına, UNESCO'nun yetkili elemanlarının katılmasıyla yapılan teknik yardımdır. Bu tür destek ve yardım, istekte bulunan ülkeye danışman arşivist veya teknisyen göndermek, arşivleri mikrofilm almak, arşivlerde uygulanan mekanizasyon ve metodların geliştirilmesine yardımda bulunmak biçiminde olmaktadır.

4. Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin Yayın Faaliyetleri :

Konsey, Milletlerarası arşiv dergisi olan 'Archivum'u çıkarmakta, milletlerarası arşiv bibliyografyası hüviyetindeki 'Bibliographie Archivistique'i ve milletlerarası arşiv yıllığı olan 'Annuaire Internationale des Archives'i yayınlamaktadır.

VI — Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin Diğer Kuruluşlarla İşbirliği :

Milletlerarası Arşiv Konseyi, başta Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) olmak üzere, World Intellectual Property Organisation (WIPO), United Nations Institute for Training and Research (UNITAR), International Federation of Library Associations (IFLA), International Federation for Documentation (FID), International Federation of Film Archives (FIAP), International Federation of Television Archives (IFTA), International Association of Sound Archives (IASA), Centre International d'Information sur les Sources de l' Histoire Balkanique et Méditerranéenne (CIBAL) ve benzeri kuruluşlarla işbirliği halindedir.

Bunlardan UNESCO, dokümantasyon, kütüphanecilik ve arşivcilik konularında hazırlanan milletlerarası programların ve sistemlerin yürütülmesine ve organizasyonlarına destek olmakta, kuruluşlararası işbirliği sağlanmasında rol oynamaktadır.

(4)

* 16-20 Mayıs 1961 tarihleri arasında Varşova'da toplanan VI. Milletlerarası Arşiv Yuvarlak Masa Konferansı hakkında rapor. (Milletlerarası hayatta arşivi). Haz. : Fazıl İşıközlü. Ankara, 1961, Başbakanlık Devlet Matbaası. 64 s.

* 28-31 Mayıs 1962 tarihinde Madrid'te toplanan VII. Uluslararası Arşiv Yuvarlak Masa Konferansı hakkında rapor. Haz. : Fazıl İşıközlü. Ankara, 1962, Başbakanlık Matbaası. 56 s.

* 9-11 Mayıs 1967 tarihleri arasında Kopenhag'da toplanan X. Milletlerarası Arşiv Yuvarlak Masa Konferansı hakkında rapor. Haz. : Fazıl İşıközlü. Ankara, 1968, Başbakanlık Devlet Matbaası. 38 s.

UNESCO tarafından geliştirilmekte ve desteklenmekte olan bu sistemlerden bazıları şunlardır :

— 'Milletlerarası Enformasyon ve Dokümantasyon Araştırmaları Sistemi' (International Information System on Research in Information and Documentation — ISORID —),

— 'Bilim ve Teknoloji Politikası, Yönetimi ve Gelişimi konusunda Milletlerarası Bilgi Değişimi Sistemi' (International System for the Exchange of Information on Science and Technology for Policy — Making, Management and Development — SPIENS—),

— 'International Council of Scientific Unions'un işbirliği ile yürütülen, 'Bilim ve Teknolojik Enformasyon Alanında Hükümetlerarası İşbirliği Programı' (Intergovernmental Programme for Cooperation in the Field of Scientific and Technological Information — UNISIST—),

—Milletlerarası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (International Federation of Library Associations — IFLA —) ile yürütülen ve gayesi, sisteme katılan ülkelerdeki her türlü belgenin bibliyografik kontrol altına alınmasını ve bu ülkelerin bunlardan yararlanmasını sağlayacak olan, 'Evrensel Bibliyografik Denetim' (Universal Bibliographical Control — UBC —).

UNESCO'nun malî desteği ve Milletlerarası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (IFLA,) Milletlerarası Dokümantasyon Federasyonu (FID) ve Milletlerarası Arşiv Konseyi (ICA)'nın işbirliği ile 1974 yılında Paris'te, 'Millî Dokümantasyon, Kütüphane ve Arşiv Altyapılarının Plânlanması Konusunda Hükümetlerarası Konferans' (Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructure) düzenlenmiştir. Bu konferansta, sözü edilen kuruluşların millî seviyede plânlanmasında karşılaşılan meseleler üzerinde durulmuş ve 'Millî Enformasyon Sistemleri' (National Information Systems —NATIS—) projesi ortaya çıkmıştır. Bu sistem, bir ülkede bilginin aktarılması ile ilgili, mevcut bütün kuruluş, kaynak ve çalışmaları içine alan bir görünüşü ifade etmektedir.

Konferansın gayesi, UNESCO'ya üye ülkelerin millî seviyede bir enformasyon merkezi kurmalarını veya mevcut merkezlerini bu yönde geliştirmelerini, bu suretle ekonomik, sosyal ve kültür yapılarına uygun şekilde, millî kalkınma plân ve politikaları doğrultusunda, bir metodoloji ve enformasyon politikası tesbit etmelerini sağlamaktır.

Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra, UNESCO, 'Dokümantasyon, Kütüphanecilik ve Arşiv Komitesi' (International Advisory Committee on Documentation, Libraries and Archives) vasıtasıyla, bu sahadaki çalışmalarını da sürdürmektedir. Bu komitenin, bu konularla ilgili olarak yayınlamış olduğu çeşitli eserler vardır.

Bunlardan, arşivcilikle ilgili olanların bazıları şunlardır :

— Sierra Leone Library Board Baş Kütüphanecisi J. T. Strickland ile, merkezi Senegal'de Saint-Louis'de bulunan 'Association Internationale pour le Développement des Bibliothèques en Afrique'in Genel Sekreteri olan E. W. Dadzie'nin birlikte hazır-

ladıkları 'Afrika'daki arşivler, kütüphaneler ve kütüphanecilik okulları' (**Directory of archives, libraries and schools of librarianship in Africa, Switzerland, 1965**) ad ve basım tarihli rehber,

— Hindli kimyager ve restoratör Yash Pal Kathpalia tarafından hazırlanan, İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki dilde yayınlanan 'Arşiv materyallerinin korunması ve restorasyonu' (**Conservation and restoration of archive materials, Paris, 1973**) ad ve basım tarihli araştırma,

— İki İtalyan arşivist, Salvatore Carbone ve Raul Guêze tarafından hazırlanan 'Arşivlere ait örnek kanun tasarıları : tarif ve metin' (**Draft model law on archives : description and text, Paris 1972**) ad ve basım tarihli eser.

— Fransa İlmî Araştırmalar Millî Merkezi Dokümantasyon Merkezi Müdür Yardımcısı J. H. d'Olier'in dokümantasyon ve kütüphaneler; Fransız Millî Arşivi Müdürü B. Delmas'ın da arşivler olmak üzere, ayrı ayrı hazırladıkları ve tek bir kitap içerisinde iki ayrı bölüm halinde yayınlanan 'Millî dokümantasyon, kütüphane ve arşiv altyapılarının planlanması' (**Planning national infrastructures for documentation, libraries and archives, Paris, 1975**) ad ve basım tarihli proje.

UNESCO ayrıca, arşivcilik, kütüphanecilik ve bilgi bilimi konuları ile ilgili olarak, 'UNESCO Journal of Information Science, Librarianship and Archives Administration' adlı dergiyi de yayınlamaktadır.

Arşiv konusunda milletlerarası işbirliği, özellikle tarih araştırmalarına ve araştırmacılarına yardım, ülkelerin yurt dışında yabancı arşivlerde bulunan tarih ve kültür kaynaklarından yararlanmalarını temin, bu kaynaklara örnek teşkil edecek sayıda mikrofilm verilmesi; devletlerarası yardım, UNESCO'nun geliştirmekte olan ülkelere malî ve teknik yardım sağlaması, danışmanlık yapmak ve arşiv personeli yetiştirilmesine yardımcı olmak üzere uzman arşivist ve teknik eleman gönderilmesi, inceleme gezileri tertiplenmesi, arşivistlerin kongre, seminer ve konferans gibi milletlerarası toplantılarda biraraya gelmelerini sağlamak üzere organizasyonlara girişilmesi, burs ve staj imkânlarının hazırlanması ve arşivcilik sahasındaki yayınların mübadelesi konularında yapılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Archives in developing countries. **The American Archivist**, 35 (1972), 155-161. ss.

Arşiv ve arşivcilik bibliyografyası. (Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanmış kaynaklar). Haz. : İsmet Binark, Ankara, 1979.

«Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı Yayın No : 2»

[Milletlerarası Arşiv Konseyi'nin tarihçesi, faaliyetleri ve bölge kuruluşları ile, arşiv kongre ve yuvarlak masa toplantıları hakkında kaynak için bibliyografyanın ilgili bölümlerine, özellikle 70-79, 185. s. bakılmalıdır.]

Bautier, Robert Henri : Twenty years of international cooperation in archives work. **UNESCO Bulletin on Libraries**, 19 (1965), 317-323. ss.

Bınark, İsmet : **Arşiv ve arşivcilik bilgileri**, Ankara, 1980, 239-243. ss.

«Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı Yayın No: 3»

Franz, Eckhart G. : The ICA, its achievements and its future. **IX International Congress on Archives**, (London, 1980), 39 s.

Holmes, Oliver W. : Toward an international archives program and council, 1945-1950. **The American Archivist**, 39 (1976), 287-299. ss.

International Advisory Committee on Documentation, Libraries and Archives. **UNESCO Bulletin for Libraries**, 28 (1974), 112-133. ss.

International Council on Archives : **ICA activity in the field of archives planning**. Brussels, 1974. 14 s.

The International Council on Archives : **Special publication for Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructures**. Paris, 1974. 15 s.

Kulkarnee, N. H. : The ICA and the development of archives. **IX International Congress on Archives**, (London, 1980), 7 s.

Rieger, Morris : Archives in developing countries. **The American Archivist**, 35 (1972), 163-171. ss.

Smith, W. I. : International council on archives and technical assistance to developing countries. **The American Archivist**, 39 (1976), 343-351. ss.

UNESCO : **Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructures, Paris 1974. Working Document**. Paris, 1974, 50+8 s.

UNESCO : **National Information Systems. Establishing a legislative framework for the implementation of NATIS**. Paris. 1977.

[Arşiv konusu için bk. : «Part A : Information services excluding archives» 5-9. ss.; «Part B : Archive services» 10-15. ss.; «Chapter IV : Legislation for public records and the national archives» 46-56. ss.; «Chapter V: The co-ordination of national archives services» 57-60. ss.]

UNESCO and archives development. **UNESCO Bulletin for Libraries**, 24 (1970), 339-340. ss.